

ترتيب الصنوف

في

احكام الوقوف

مؤلفي

سابق فتوى امين

علي حيدر

مؤلفه زبرده کی مهربه مخوم بولنیاں نسخه ساخته
ومنجاسری مسئولدر

استانبول

« شرکت صائبیه مطبعه سی »

سنه مالیه
۱۳۳۷

سنه هجره
۱۳۴۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كتاب

ترتيب الصنوف في احكام الوقوف

سبحان يا من تنزه عن الوالد والولد وهو الفرد الصمد ليس له ضد ولا ند وهو الحاكم الفرد لا يشاركه في الملك احد المتصف بالالوهية قبل كل موجود الباقي بالنعوت السمرمية بعد كل محدود والصلاة والسلام من الله الواحد الاحد على السيد السند الامجد الحبيب المصطفى خير خلق الله احمد وعلى آله واصحابه ذوى الفضل والمدد والتابعين لهم باحسان الى آخر الابد صلاة وسلاما بلا حصر ولا عدد واجعلنا معهم ايها القدوس الممد فيامن توجه وجوه الذل والابتهال نحو بابہ المنيع ورفعت ايدي الضراعة والسؤال الى جنبه الرفيع افض علينا شوارق انوار التوفيق .

وقف ، شرايع سالفهده دخى مشروع ايدي . ابراهيم خليل الرحمن عليه صلوات ربنا المنان حضر تلرينك وقفلى الى يومنا هذا باقى وموجود در . مؤسس بنیان الشريعة رسول صاحب النور والهداياه صلى الله تعالى عليه وسلم حضر تلرى وقفه مباشرت بيورد قلى كجى خلفا واصحاب كرام رضى الله تعالى عنهم حضراتى دخى اثر نبى قدسيت قرينه اتباعا وقفه مسارعت بيور مشاردر .

بوجه مكاتب ومدارس وناسك مجانا تعليم وتربيه لرى اساسلى وضع وتأسيس اولنمش و مهددن لحده قدر ارباب تعليم وتعلمك معيشت ومصرفلى تأمين ايدلشدر .

بوجهله اتساع پیدا ایدن وقف ایچون احکام عالیہ مهمہ نک
وضع وتأسیسی لازم کلمش اولغله مجتهدین عظام ومخرجین مفاخر
اتسام حضراتی واسع و بتون شہاتی دافع احکام اوقافی وجوده
کتیرمشلردر .

مختلف کتب فقہیہده کتاب الوقف عنوانی تحتده پک چوق
مسائل فقہیہ وقفیہ بسط و بیان اولندیگی کبی کتاب الاسعاف فی
احکام الاوقاف و کتاب احکام الاوقاف مثللو مستقل مسائل وقفیہ نک
بیان وتفصیلنه مخصوص آثار عالیہ میدان استفاده یه وضع اولنمشدر .
صوکره لری بالاجارتین تصرف اولنان عقارات وقفیہ حقنده
بر طاقم قوانین ونظامات وضع اولندیگی کبی مرصد و حکر و مشدمسکه مثللو
بر چوق احکام عرفیہ دخی میدانه کلمش اولغله مسائل وقفیہ یه تمامیله
حصول اطلاع هم احکام شرعیہ وقفیہ نک همده بوکا دأر اولان
عادات وقوانینک بیلنمنسه وابسته قالمشدر .

بووادیده ایلك دفعه نشر اثره همت ایدن اسلاف عاجزانه مدن
امین الفتوی اسبق قرین آبادی زاده عمر حلمی افسدی مرحوم
اولمشدر . مشار الیه ، وقفه دأر هم مسائل شرعیہ یی همده مسائل
قانونیہ یی حاوی بر کتاب جمع و مسئله بمسئله ترتیب ایدہ رك اتحاف
الاخلاف فی مسائل الاوقاف اسمیله توسیم ایلمش ایسهده هنوز
تدقیقاتی اکمال ایتمدن سـجل حیاتی طی وفانی دنیاہ وداع ایتمش
اولغله مذکور اثر ورثہ سی طرفدن نشر اولنمشدر .

بالاده بیان اولندیگی اوزره مشار الیه مذکور اثرک تدقیقاتی

حياتنده اكل ايدمهديكي جهته اثر مذ كورده بعض خطيئات قلمش
ايسهده بومعدود خطالر اثر مذ كورك قدر وقيمتني اخلال ايتماشدر.
مشار ايهدن صوكرا بو وادیده اجاله قلم ايدن ذوات ميدانه
چيقماش اولديغي كهي مذ كور اترك نثرندن صوكرا بالاجارتين
تصرف اولنان عقارات وقفیه حقنده كي قوانين دخي تبديل ايتمش اولمغه
اثر مذ كورك يك چوق مسائلي عمل و اعتباردن ساقط وماغاسنك
باقیدن تفريقي متعسر اولمشدر .

عبد فقير ابن الامين على حيدر امين الفتوى سابقا اوقاف حقنده كي
مسائل فقهيه بي احاطه واستقرا صورتيله جامعه لي بر اثر ميدانه كتيرمكي
و محتوياتي الي يوم القيام مستمر و حفظ الهی ايله محفوظ بولنان احكام
عاليه شرعيه به قصر ايتمكي تصميم و بويولده خيلي مساعي صرف ايلمش
ايدم . فتوى امانت جليله سيلاه شرفياب اولديغم صره ده فتواخانه ده كي
كتب نفيسه دن دخي استفاده و بعد الانزواء مشاغلمي بوكا قصر ايليه رك
حمدالله تعالى وجوده كلان اشبو اثری ترتيب الصنوف في احكام
الوقوف اسميله توسيم ايلدم . اللهم اختم بالسعادة آجالنا .

بو كتاب

بر مقدمه ايله آلمش ايكي فصله و بر خاتمه به

منقسمدر .

مقدمه

درد مقاله بي حاويدر

مقاله اولی

وقفك مشروعتی بیاننده در

۱ ماده

[وقفك مشروعتی کتاب وسنت واجماع امت ایله نأت اولمشدر]
لن ننالوا البر حتی تنفقو مما تحبون آیت جلیله سی ایله وقفك
مشروعتنه استدلال اولنمش حتی ابا طلحه رضی الله تعالی عنه بو آیت
جلیله بی استماع ایدنجه احب اموالی بولنان حدیقه مشهوره سنی وقف
بیورمشدر ، باجوری من الکتب الشافعیه .

رسول سعادت دلیل صلی الله تعالی علیه وسلم بالذات وقفه
مباشرت بیوردقلری کبی خلفای اربعه ابوبکر و عمر و عثمان و علی
رضی الله تعالی عنهم دخی وقفه تولى و مسارعت ایلمشدر در که بوبابده کی
آثار متعدده الاسعاف فی احکام الاوقاف ایله خصافك احکام اوقافنده
مذکوردر .

عثمان بن عفان رضی الله تعالی عنه وقف ایتمش اولدینی مالک
وقفیه سنی بوجه آتی یازمشدر . بسم الله الرحمن الرحیم هذا ما تصدق
به عثمان فی حیاته تصدق بماله الذی بنحیر یدعی مال ابن الحقیف علی
انبه ایان [۱] بن عثمان صدقه بته بتله لایشتری اصله ابدأ ولا یوهب
ولایورث شهده علی بن ابی طالب و اسامة بن زید حسام الحکام
للشربلالی [۲] .

[۱] منصرف و غیر منصرف اولارق ضبط ایلمشدر .

[۲] طرف ذی شرف نبودن فدك اراضیسی وقف بیورلمش و ابوبکر

مقاله ثابته

وقفك تعريف و تقسيمى بياننده در

٢ ماده

[وقف ، منفعتى عبادہ راجع اولق اوزره عين مملوكى جناب
حقك ملكى حكمنده اولارق تملك و تملكدن على وجه التابيدقولا
حبس و منافعتى تصدق يا خود ديلديكنه صرف ايتمكدر] بحر و فتح .
بناء عليه بعدالوقف مال موقوفدن واقفك ملكى زائل اولور
منلا مسكين .

وقف ايدن كيمسه يه واقف و وقف ايديلان عينه موقوف يا محل
وقف و وقفك منافعى طرف واقفدن شرط ايديلان جهته موقوف
عليه و مشروطله و مرتزقه و اهل و طائف اطلاق اولنور . برجامك
امام و مؤذن و سائر خدمه سى و مكتبك معلمى كى .
فقط وقف ، بعضا عين موقوف معناسنده دخى استعمال اولنورق
شوخانه و قفدر دنيليركه بومعناجه اولان وقفك جمع قلتى اوقاف
و جمع كثرتى وقوف كلير . وقتك جمعى اوقات كلديكى كى فتح ورد
مختار و باجورى .

و عمر رضى الله تعالى عنهما زمانرنده و قفيت اوزر . محافظه اولتمش ايكن عثمان
رضى الله تعالى عنك زمان خلافتند . مروان بن الحكم منذ آور اراضى بى
اراضى امير به دن عدايدهرك مقاطعه به ربط ايتديروب يد تصرفنه كچورمش
و آندن صوگرا بالتوارث عمر بن عبدالعزيز منتقل اولنجه مشار اليه حال
اصليننه ارجاع ايلشدر .

ایضاح القيود :

۱ - عين : دیندن احتراز اولنیور . چونکه دینک وقفی صحیح دکلدر . «۲۳۲» مادهیه باق .

۲ - مملوکی : غیرمملو کدن احتراز اولنیور . چونکه واقف وقف ایتدیکی شیئه حین وقفده مالک دکل ایسه بعدالوقف مالک اولسه بیله وقف غیر صحیح اولور . ۲۳۵ مادهیه باق .

مملوک اولماق ایکی وجهله اولور .
وجه اول، هیچ برکسنه نك ملکی اولماز . غیر محرز اموال کی .
بوصورتده بر کیمسه اراضی مواتدن بر قطعه بی باذن سلطانی علی وجه التملك احیا ایتدن بر جهت خیره وقف ایتسه باطل اولور .
نته کیم بر کیمسه مستأجر بولندیغی عقاری شرفلندیره رک چوق مشتری بی آلدیرسه ده بوشرف و اعتباری وقف ایتسه صحیح اولیه .
جنی کی بر کیمسه بازار رسمی وقف ایتسه صحیح اولماز .
وجه ثانی ، واقفک مالی اولماز . اراضی امیرییه و بالاجارتین تصرف اولنان مستفلات وقفیه و اموال مغصوبه کی . «۲۴۰ و ۲۴۱»
ماده لره باق .

۳ - تمليك و تملكدن : بونکله اشارت اولنیورکه وقف بیع وهبه ورهن وارث و اعاره کی تصرفات و احکامه محل دکلدر . زیرا وقف ایله ملکیتدن چیقمش اولان شیئک تملیکی محالدر .
بناء علیه بعدالوقف مال موقوف بیع وهبه ورهن و اعاره اولنه ماز .
واقعا بالاجارتین تصرف اولنان مستفلات وقفیه نك بیع وهبه ورهن

وارث مقامنده بدل ایله و مجانا و وفاء فراغ و انتقال اصولی مرعی ایسه ده بومعامله لر عین موقوفه متعلق اولمایوب منافعہ راجع وامر عالی یہ مستند بولمشدر .

۴ — قولاً: بوقید ایله اشارت اولنورکه برکیمسه شرائط وقفی جامع اولاجق صورتده وقفیه بی تحریر ایدوب فقط وقفه دلالت ایدہ جک لفظی تلفظ ایتسه بونکله وقف حاصل اولماز. ۱۵۳ و ۱۸۰ ماده لره باق جمع الانهر .

۵ — علی وجه التأيید: بونکله اشارت اولنیورکه وقف مؤبد اولماز ایسه باطل اولور .

بناء علیه واقف ، بعده ملککنه رجوع ایتک اوزره اوچ یابش سنه مدتله موقتا وقف ایتسه صحیح اولماز . بو مسئله ۲۷۵ ماده ده ایضاح اولنه جقدر .

۶ — جناب حقک ملکی حکمنده : بونکله اشارت اولهپورکه بعدالوقف مال موقوف واقفک ملککندن چیقار .

بناء علیه بوندن صوکره موقوف عقارده واقف بولنان مشتری عیب قدیم بولسه مسجدک غیریسندنه یا لکنز نقصان عیب ایله بایغنه رجوع ایدر . یوقسه خیار عیب سببیله رد ایدہ مز. و آدیغی نقصان عیب کندی مالی اولور . یوقسه بوده وقف عد اولماز . چونکه وقفیت بوکا تعلق ایتماشدر .

اما برکیمسه اشترا ایلدیکی عقاری مسجد قیلدقدن صوکره عیب بولسه نقصان عیب ایله دخی رجوع ایدہ مز فتح المعین واسعاف و بحر و هندیه .

وقف سبيله موقوف ، ملك واقفدن چيقار ايسهده نى آدمدن
كمنه نك ملكنه انتقال ايتيوب جناب حقك ملكى حكمنه كيرر [۱]
۷ -- تصدق يا خود ديلديكنه صرف : تعريف افرادنى جامع
اولق اچون بوقيد علاوه اولمشدر . زيرا ديلديكنه صرف عبارهسى
علاوه ايدلمسه تعريف افرادنى جامع اولماز . چونكه صدقه ثواب
قصديله فقيره اعطا قىلنان مال ايكن وقفك مشروط لهى يالكز
فقرا ومحل صدقه بولنان كيمسه نر اولماسى غير لازم وفقرا ايله برابر
معدود ومحصور اغنيانك دخى محل صرف و صدقه اولماسى جاز
اولور . نته كيم واقف غله نى نفسنه صوكره فقرايه شرط ايتسه صحيح
اولاجنى كى .

يعنى وقفك آخري فقر او مصالح مسجدوا كفان فقراء موتى وحضر قبور
كى بشرط التأييد قربت و عبادت اولق شرط ايسهده اولى معدود
ومحصور اغنيايه شرط ايدلمك دخى صحيح اولدينى كى واقف ، غله وقفى
حياتده اولدقچه نفسنه دخى شرط ايدم بيلوب اغنيا ، منقرض و واقف
فوت اولدن دخى وقف صحيح ولازم ايكن او وقفك منافع اغنيايه يا خود
واقفك نفسنه صرف اولندينى مدحه تصدق اولماز فتح المعين .

اختلاف المجتهدين : جواز وقفده مجتهدين اتفاق فقط لزومنده
اختلاف ايتمشدر . شويله كه عندابى يوسف واقف وقف ايتدم
ديدكه لازم ومال موقوف ملك واقفدن زائل و آرتق آنده واقفك
بيع وهبه كى تصرفاتى غير صحيح اولور . لزوم وقفده موقوفك

[۱] الذى لاملك فيه سواه والا فالكل ملك الله تعالى رد مختار .

متولی یہ تسلیم ایدلمسی شرط اولمادینی کبی تسجیل دخی لازم دکلدر .
بوندن صوکره وقفدن یا غله سندن واقفک بورجلی اوده نمر
نته کیم امام مشار الیه کوره واقفک نفسنه یا امهات اولادینه
وقف ایتمی صحیح اولدینی کبی مشاعک وقفی دخی صحیح اولور .
ولوکه موقوف قابل قسمت اولسون مؤید زاده فی الوقف زیاده و خانیه .
عند الشافعی دخی واقفک مجرد وقف ایتسیله وقف لازم اولوب بولزوم
حکم حاکمه متوقف دکلدر خرسی من الکتب الشافیه .

امام ابی یوسفک شو قولی من حیث المعنی اقوی اولغله فتوی
بونک اوزرینه در . وعند محمد بعد الوقف لزوم وقفده متولی یہ یا
موقوف علیہ تسلیم ایدلمک وقابل قسمت اولان موقوف ، مفرز
ومقسوم بولنق وواقف کندی نفسی ایچون منافع وقفدن نسنه شرط
ایتامک و آخری فقرایه عائد اولق شرطدر . بوشرطری اختوا ایدن
وقف صحیح و لازم و مال موقوف ملک واقفدن زائل و تسجیل ،
لزوم وقفده غیر مقتضی اولوب بوندن صوکره واقفک اومالده مالک
صفتیله تصرفی صحیح اولماز .

امام محمدک شو قولی آثاره موافقته اقرب اولدیغدن جماعته
من العلماء بو قولی قبول و اختیار و عامه مشایخ بومذهبی اخذ ایلمشدر
بزازیه .

یعنی امام محمد کوره لزوم وقف مجرد ایجاب و قبول ایله حاصل
اولامیوب بعد ایجاب بالاده کی امور اربعه نیک تحقق ایتسیله لزوم وقف
حاصل و تسجیل غیر لازم اولور .

تسليم دخی متولی به اعطا ايدلمکه مقصور و منحصر اولمايوب هر موقوف آ کالایق صورته تسليم ايدلمک ایجاب ايدر . شویله که موقوف مسجد ایسه طریق ایله افراز و آنده نماز قیلنمغله و مقبره ایسه واقفک اذنیله بر میت دفن اولنمقله و سقایه ایسه بر کیمسه نك آندن صو ایچمسی ایله و خان و رباط ایسه مارهدن برینک آ کالازل اولماسی ایله و طریق ایسه ناسک مروری [۱] ایله و بونلرک غیرى ایسه متولی نصب اولنه رق آ کال تسليم اولنماسی ایله اولور .

عندالامام الاعظم واقف وقف ایتدم دیدکدن صوکره متولی به تسليم ایتسه بیله ینه وقف جائز و منفعت یعنی غله جهت وقفه صرف ايدلمک مناسب و عاریت قیلندن اولارق مال موقوف ملک واقفده قالیرده واقف دیلدیکی زمان وقفدن بالرحوع مال موقوفده بیع و هبه کبی وجوه تصرفله متصرف و عندالوفاه موروث اولور . امام مشار الیه کوره وقفک لزومی آخری مساکینه یعنی جهت غیر منقطعیه اولمقله برابر تسجیل یعنی طرف سلطانیدن منصوب قاضینک لزوم وقف ایله حکم ایتسی یا وصیت ایله اولورکه بوايکی صورته لزوم وقف آتیده ایضاح اولنور [۲]

[۱] واذا اشترى الرجل موصفاً وجعله طريقاً للمسلمين واشهد عليه فانه يصح ويشترط لتمامه مرور واحد من المسلمين على قول من يشترط التسليم في الاوقاف شرح الاشباه لابي السعود عن الشهريرة في الوقف .

[۲] وعندالامام اذا ذكر شرائط صحة الوقف في حياته ويجعله وصية بعد مماته بان يقول اوصيت بغلة دارى هذه او يقول جعلت ملكى كذا ولفا فتصدقوا بعد وفاتي على كذا او يقول بان يوقف ملكى الى كذا فيجوز من الثلث ويلزم بزايه فى اول الوقف .

بو صورتده وقفك بالاده کی تعریفی امامینه کوره اولوب اما عند
الامام تعریفی بروجہ آتیدر : عین مملوکی واقفک ملکی حکمنده
حبس ومنفعتی فقرايه ياخود وجوه بره تصدقدر .

بناء عليه بالاده ذکر اولندیغی اوزره عندالامام واقف وقفندن
رجوع ومال موقوفی بیع ایتسی ووفاتنده موروث اولماسی جائز
اولور .

مذهب راجح : مذهب راجح وحق اولان وقفك لزومنه دائر
بولنان عامه علمانك قولیدر . زیرا احادیث و آثار بونك اوزرینه
متظافره اولدینی کبی صحابه وتابعین وبونلردن صوکره کلان علماء
دخی بووجهله عمل ایتشلردر . ورباط و خانات وقف ایتلیله برابر
ناسك تعامللری دخی بو مرکزده بولنشدر . وبناء علیه بلا تسجیل
لزوم وقف خصوصنده امامین قولی ترجح ایتشدر رد مختار ومنلا
مسکین وخانیه ومؤید زاده وبزازیه فی الوقف .

فقطوقف بالاتفاق لازم وكافه مجتهدینه کوره فسخی غیر ممکن قیلدق
ایچون احتیاطه رعایه تسجیل اصولنه مراجعت اولنق معتاد اولمشدر .
۵۶۴ ماده ده ایضاح اولنه جنی اوزره بعض علماء امام ابی یوسفك
قولنی امام محمدك قولی اوزرینه ترجیح ایتشلردر .

۳ ماده

[وقف ایکی قسمدر .

قسم اول ، وقف لازم وقسم ثانی ، وقف غیر لازمدر]

۴ ماده

[وقف لازم ، قابل فسخ اولیان وقفدر] یعنی شول وقفدرکه

واقف یا وارثی آندن رجوع ایده میه چکی کبی قاضی دخی آنی ابطال
ایده من شرح المجمع بزیاة .

وقفك بالاتفاق صورت لزومی آتیده ایضاح اولنور .

۵ ماده

[وقف غیر لازم قابل فسخ اولان وقفدر] وقف فضولی کبی .

۶ ماده

[وقف فضولی، غیرك مالنی صاحبك اذنی اولقسزین وقفدرکه

مقابلی وقف غیر فضولیدر .]

مثلا بر کیمسه دیکر کمنه نك مالنی اوکمنه نك اذنی اولقسزین

برجهت خیره وقف وتسجیل ایتدکده اوکمنه دیلرسه بووقفه اجازت

ویرر . اوحالده وقف لازم اولور . دیلرسه فسخ ایدر . بو تقدیرده

وقف منفسخ اولوب مال موقوف اوکمنه نك ملکی اولارق قالیر .

مقاله ثانیه

بعض قواعد فقهیه بیاننده در [۱] .

۷ ماده

[وقفك مصرفی فقرادر]

بناءعلیه واقف حین وقفده مصرفی بیان ایتمسه غله وقف فقرايه

صرف اولنور . یعنی واقف حین وقفده ریع وقفك مصرفنی بیان

ایدرسه اورایه و بیان ایتمز ایسه فقرايه ویرملك لازم کلیر رد مختار .

[۱] بوقواعدك جمله سی وقفه مخصوص دکلدز .

مثلا واقف بوارضم و قفدر دیسه ده سکوت ایتسه فقرا و مساکینه
وقف اولنه جنی کبی واقف بینمه وقف ایتدم دیدیکی حالده یالکز
بر ابی بولنسه غله و قفک نصفی ابنه و باقیسی فقرا یه اعطا اولنور .
۳۸۹۰ ماده یه باق .

۸ ماده

[شرط واقف ، عمل و مفهوم و دلالتده نص شارع کیدر .]
مفهومدن مقصود من حیث المنطوق فهم اولنان شیدر .
بناء علیه بر نصرانی بر مالی فلان و فلان نصرانی یه وقف ایدوبده
بونلردن نصرانیتک غیرینسه انتقال ایدن کیسه محروم اولسون دیسه
بوشرطه رعایت ایدلمک ایجاب ایدر فتح المعین

نته کیم واقف نصرانی ، بر مالی وقف ایدوب غله سنی فقراء غیر
مسلمینه شرط ایتسه صحیح و فقیر مسلمه اعطاسی غیر جائز اولوب
اما علی الاطلاق فقرا یه وقف ایتسه مسلم و غیر مسلم فقرا یه صرفی
جائز اولور تنقیح

کذا واقف کیمکه بوضدقه ده یا بوضدقه نک ابطالنده متولی ایله
منازعه ایدر سه بوضدقه دن خارج اولسون دیه شرط ایتسه جائز و بو
شرط وجهله عمل اولنمق لازم اولور بزازیه

نته کیم واقف بر کیسه بی متولی تعیین ایدوبده بو متولی وفات
ایدر سه امور تولیتده باشقه سنی وصی تعیین ایده مامسنی شرط ایلسه
بوشرط ایله عمل اولنمق مقتضی اولور خیرییه

کذا واقف بر مالی وقف و تسجیل ایتدکن صوکره شروط

وقفی بالذات کنیدی دخی تبدیل ایده من . بوسه و رنده بر وقفی
بعدالتسجیل وصیسنه غله دن فلاه بوقدر و فلاه شوقدر ویر دیه امر
ایتسه صحیح اولماز . زیرا تسجیل ایله ملکندن چیقمشدر طحطاوی
زیاده .

۹ ماده

[هر شرط که آنده فائده و مصلحت یوقدر واقفک بوکبی شرطی
باطلدر .]

بناء علیه واقف موقوفک شو قدر غروشدن زیاده ایجار
ایدلماسنی و متولی خانک عدم عزانی شرط ایتسه بوشرطلر باطلدر .
در منتقی ورد مختار .

ته کیم واقف ، وقفه ادخال و اخراجی شرط ایتمله برابر بو
ادخال و اخراج کنیدی خطیله یا زلمش برسند یا محکمه شرعیه دن تسجیل
اولتمش بر حجت ایله اولق و باشقه درلو یا پیلیر ویا ادخال و اخراج شهود
ایله اثبات اولنور ایسه باطل و غیر معتبر بولنمق خصوصنی شرط ایتسه
بوشرط باطل و ادخال و اخراج شهود ایله دخی اثبات اولنمق جائز
اولور .

کذا واقف غلات وقفی عوران و عرجان و زمانایه شرط ایتسه
بونلر غیر محصور اولغله برابر اغنیا و فقرا اولاجقلرندن بو شرط
باطل و غلات و وقفک بونلرک فقرا و مسا کیننه صرف ایدلمسی مقتضی
اولور . خیریه [۱]

[۱] و کذا لوقال علی الزمی او علی المنقطع بهم لانهم يتأبدون و یکون
لفقرائهم فقط وهذا قول هلال وما سیأتی من بطلانه علی الزمی قول الحصاف
اسعاف .

نته کیم واقف وقفك استبدال اولنماسنی شرط ایتسه بیله شرائط
استبدالك تکملی حالده استبدال اولنور . سحر [۱]
۱۰ ماده

[متولی وقاضینك وقف حقند تصرفی مصلحته منوطدر] زیرا
قاضینك فقرا اوزرینه ولایت نظریسی واردر خانیه .

بناء علیه متولی وقفك اعماری ایچون استیجار ایلدیکی عمله بی
غبن فاحش ایله استیجار ایلسه بو عقد وقف حقنده صحیح اولمایوب
متولی اوزرینه نافذ و مذکور اجرتی متولی کندی مالندن ویرمک
مقتضی اولور . حتی وقفك مالندن ویرسه ضامن اولور . رد مختار .

کذا واقف ، موقوفك بر سنه دن زیاده مدته ایجار اولنماسنی
شرط ایتدیکی حالده بومدته استیجاره راغب بولنمایوبده زیاده مدته
ایجاری فقرا حقنده انفع بولنسه متولی قاضییه مراجعت ایده رک
اذن قاضی ایله برسنه دن زیاده مدت ایله دخی ایجار ایده بیلیر . خانیه .
نته کیم واقف موقوف ارضك بالایجار یا بالمزاعه ویرلسی حقنده
برشرط ذکر ایتماش ایسه بونلردن هانکی صورتله ایجاری فقرا
حقنده انفع ایسه اول صورتله ویرلسی لازم کلیر .

کذا استبدالی مشروط اولان وقف عقار عین فاحش ایله بیع
اولنسه صحیح اولماز خانیه .

نته کیم قاضینك وقف حقنده کی امر و تصرفی شرعه موافق اولور
ایسه صحیح والا باطل اولور رساله ابن نجیم .

[۱] فالجاصل ان تصرف القاضی بالاقواف مقیده بالمصلحة لانه یتصرف
کیف یشاء فلوفعل ما یخالف شرط الواقف فانه لا یصح الا لمصلحة ظاهرة خیریه .

و کذا أ کار مال وقفدن بر مقدارى استهلاك ایتمکله متولى آنک ايله
برشى اوزرينه صلح اولدوقده أ کار غنى ايسه حط و تنزیل ايله واقع
اولان صلح جائز اولماز. فقیر ايسه جائز اولور خانیه .

كذلك متلاصق ایکی خانه دن هر برینك از قدیم آیری آیری
قبولری وار ایکن وقف ایچون برکونامنفعت و مصلحت موجود اولمادیغی
حالده متولى برینك قبوسنی سد ایده رک دیکرندن اورایه قبو آچسه غیر
جائز و حال اصلیسنه اعاده سی مقتضى اولور تنقیح .

كذلك متولى حاصلاتدن شو قدر حصه و یرمك شرطیله ایجار
ایتدیکی وقف ارضك وقفه عائد حصه سنی مزارعه هبه اینسه جائز
اولماز . و سینك و ابك مال صغیری هبه ایتسی جائز اولمادیغی کبی
خیریه .

نه کیم شیخ القرائك جهتی حسن قرآته غیر مالک برجاهله توجیه
ایدلسه مرقومی عزل ایده رک اهل و مستحق بولنان دیکرینه توجیه
ایتمک قاضی اوزرینه واجب اولور .

و كذلك متولى ، بر کیمسه بی وقف عقارده بلا اجرة اسکان
ایتسه ده ساکن اوزرینه لازم کلان اجر مثلدن مرقومی ابرا ایتسه
صحیح اولماز . زیرا متولى ، ساکن اوزرینه لازم اولان اجر مثله
مالک اولمادیغی جهته ابراسی صحیح اولمادیغی کبی وقفده هر شیدن
اقدام لزوم عمارت اولغله وقف اوزرینه بومثللو حالات دخی طاری
اوله بیله جکندن ابراء مذکور وقفه مضر و بناء علیه باطل اولور
خیریه و انقروی .

۱۱ ماده

[هر ناظر و متولی خانك عزلی واجب اولور .] ولو كه واقف اولسون . فقط عزل ایچون خیانتك ثبوتی لازمدر .
بناء علیه ناظر و متولی شرط واقفه مراعات ایتمز و وقفه خیانت ایلر ایسه عزل ایلمسی قاضی اوزرینه واجب و ترك عزل باعث اثم اولور . اما قاضی ، مشروط له اولان متولی بی بلا خیانة عزل ایده مز . ایدوبده یرینه دیگر کسسته بی تعیین ایته بو کسسه متولی اولماز . فقط متولی ، مشروط له اولما یوبده قاضی طرفدن تعیین ایلمش ایسه بونك بلا خیانة عزلی علی قول جائز و علی قول غیر جائزدر .
شوقدر که مجرد شکایت و طعن اوزرینه قاضی متولی به دیگر بر متولی ضم ایده بیلیر . و متولی اول اجرت تولیتنی کالاول اخذ ایدر .
بوصورتده قاضی موافق مصلحت کورر ایسه اقتصاده رعایت ایتمک شرطیله متولی لاحق ایچون دخی غله و قفدن آریجه اجرت تعیین ایده بیلیر رد مختار و خیره .

۱۲ ماده

[بعد المتعاطفین ذکر اولنان] یعنی جمل متعاطفاتی تعقیبا و آکا متصلا ایراد اولنان [هر شرط صریح جمیعہ راجع اولور] بو عطف کرک و او کرک ثم یافا ایله اولسون . رد مختار و تنقیح .
مثلا واقف ، بومالی ولدمه و ولد ولدمه و نسلمه و عقبمه وقف ایلدم بونلر اولاد ذ کوردن اولور ایسه دیدکده بو عباره یعنی « بونلر اولاد ذ کوردن اولور ایسه » شرط صریحی ولدی و ولد ولدی و عقبی

جمله سنی تعقیب ایتمکله بالاتفاق جمله سنک شرطی اولور .

۱۳ ماده

[علی ان کذا جمله سی شرط قیلندندر .] شو جهته که بونده
لزوم معنای موجود بولنه رق لزوم جزا بوکا ملازم اولور .
بناء علیه واقف اولادینه علی الفریضة الشرعیة وقف ایدوبده
انانک حقی اولماسون مکرکه عازبات اوله لر صوکره موقوف علیهمک
اولادینه صوکره بونلرک اولادینه و نسلنه علی ان من مات منهم
عن ولد فقصیه لولده دیه شرط ایلسه بو شرط دخی جملی تعقیب
ایتدیکنه مبنی کله راجع و جهل اولی ایله ثانیه آراسنده واقع اولان
طول فصل او شرطک کله رجوعنه غیر مانع اولور رد مختار .

۱۴ ماده

[بر وصف بعدالمتعاطفین ذکر یا تقدیم اولندوقده کله انصراف
ایدر .] عطف کرک و او کرک ثم ایله اولسون تنقیح [۱] ۱۸
ماده یه باق .

بناء علیه واقف ، وقف علی اولادی و اولادهم المحتاجین دیسه
المحتاجین وصفی هم اولاده همده اولاد اولاده صفت اولور .
کذا واقف وقف علی اولادی و اولاد اولادی و اولاد اولاد
اولادی الذکور دیسه الذکور وصفی جمیعہ انصراف ایدر .

[۱] وهو المتبادر من كلام الحصاف ايضار رد مختار فتحرر انه في جملة
الوصف قيد المتعاطفين مما او للمعطوف فقط خلاف مسمى على الاول هلال
وصاحب الاسعاف وعلى الثاني صاحب جواهر الفتاوى والاظهران الاوجه
الاول تنقيح .

نته کیم واقف وقت علی ولدی و ولد ولدی الاناث دیسه الاناث لفظی
هم ولده همده ولدولده صفت اولارق وقف انان دن بولنان اولادینه و کذا
انان دن اولان اولاد اولادینه عاند اولور رد مختار .
کذا واقف وقت علی محتاج اولادی و اولاد هم دیسه وصف ،
اولاد مع الاولاده راجع اولور طحطاوی .
۱۵ ماده

[وصف ، توسط ایدرسه آنک قیلنده کنه اختصاص ایدر .]
مثلا واقف، وقت علی اولادی المحتاجین و اولادهم دیسه مختار
اولان قوله کوره المحتاجین وصفی اولکی اولاده اختصاص ایدر .
فقط مابعدینه دخی صفت اولق احتمالی واردر .
نته کیم واقف وقت علی اولادی الذکور و علی اولاد اولادی
دیه الذکور قیدی یالککز علی اولادی ترکینه وصف اولور .
بناءً علیه وقف مذکور ، اولاد صیهنک ذکورینه اختصاص
ایدوب اما اولاد اولادکهم ذکور همده انانی بووقفده داخل اولور .
کذا واقف، وقت علی الذکور من ولدی و علی اولادهم دیسه ولد
صلینک ذکورینه منحصر و انان غیر داخل اولوب اما ولد ذکورکهم انان
همده ذکورینه مصروف و عام اولور .
بناءً علیه وقف مذکورک غلهسی بنت صلیه اعطا ایدلیوب
مزبورهنک بنت اختنه اعطا اولنور رد مختار .
۱۶ ماده

[ایکی شرط تعارض ایتدکده شرط متأخر ایله عمل اولنور]